

Valintalautakunnan puheenjohtajan Heta Pyrhösen puhe Kaunokirjallisuuden Finlandia-ehdokkaiden julkistuksessa 9.11.2018

Hyvät kirjailijat ja kirjallisuuden ystävät,

Runoilija Ezra Poundia mukailleen lukeva ihminen on väkevästi elossa ja kirja kuin lyhty hänen käsissään. Toteamus kuvaa osuvasti raadin lukukokemuksia. Kirjavuosi 2018 on erinomainen: sen perusteella suomalainen kirjallisuus on korkeatasoista, ajatuksia herättävää, tunteita puhuttelevaa ja vahvoja elämyksiä synnyttävää. Se kutsuu jakamaan lukukokemuksia ja keskustelemaan niistä.

Lukeminen raadin jäsenenä tarjoaa ainutkertaisen tarkastelukulman, josta käsin jäsentää kirjatasoa. Huomio kiinnittyy siihen, miten useassa romaanissa pohditaan yksilön suhdetta yhteisönsä. Välittömimmin tämä ilmenee perheissä yksilön ensimmäisenä kasvuympäristönä ja suhdeverkostona, mutta asetelma laajenee käsittämään ryhmiä ja kansakuntia. Romaaneissa kysytään, mitä perheet ja erilaiset yhteisöt saavat meissä aikaan. Miten niitä voidaan uudistaa? Miten niiden vallasta voisi vapautua? Voi pohtia, nousevatko teemat siitä, että yhteistä tavoitteellisuutta on vaikea hahmottaa. Nämä teemat ilmenevät rajuimmin Suomen sisällissotaa käsittelevissä teoksissa. Kun sisällissodasta on tänä vuonna kulunut 100 vuotta, oli odotettavissa, että se nousee esille kirjallisuudessa. Kun sisällissotaromaanit väistämättä käsittelevät yksilöitä ja perheitä ja koko kansakuntaa, lukija jää miettimään sotiin liittyvää henkistä taakansiirtoa sukupolvelta toiselle sekä sen lieventämisen ja katkaisemisen mahdollisuutta.

Kipeimmin kysymykset yksilön ja yhteisön suhteesta koskevat lapsia ja nuoria. Useassa teoksessa lapsen tai nuoren näkemykset nousevat etualalle — heidän pelkonsa ja hätänsä, mutta myös heidän kekseliäisyytensä, mielikuvituksensa ja sitkeytensä. Kertojina ja näkökulmahahmoina heidän havaintokykynsä on usein hienovireisempää kuin aikuisten. Heissä puhuttelee myös pulppuava elinvoima ja keskinäinen solidaarisuus: he saavat usein elämän eväitä toisiltaan.

Saimme todeta kirjojen todella olevan lyhtyjä käsissämme, koska ne loivat valoa pimeisiin, pölyisiin nurkkiin, ja näyttivät tietä poluille, joita ei ole ennen tallattu. Vaikutelma liittyy kiinteästi kieleen ja tyyliin. Lukemiemme romaanien kertojat saavat äidinkieltänsä ilmaisemaan pois painettuja asioita, joskus kokeillen ja haparoiden, mutta aina ymmärrystä lisäten. Syntyy tunne, että nämä kielet taipuvat ihan kaikkeen.

Raadissa olivat tänä vuonna ohellani toiminnanjohtaja Anne Helttunen sekä maajohtaja Marjo Tuomikoski. Seuraavaksi kerromme, mitkä kirjat asetimme ehdolle Kaunokirjallisuuden Finlandia-palkintoa varten.

